

Björken

ARBOGAÅNS VATTENSYSTEM

Sjötyp: Näringsfattig
Sjöyta: 1,82 km²
Höjd över havet: 153 m
Maxdjup: 19,2 m
Medeldjup: 6,4 m
Omsättningstid: 0,10 år

Kommun: Ljusnarsberg
Vattendistrikt: Norra Östersjön
Terrängkartan: 11F NV
EU-id: SE664392-145264
Utloppskoordinater: 6643920, 1452640
Avrinningsområdets areal: 295,2 km²

Björken. ©Lantmäteriet

Omgivningar

Björken ingår i Arbogaåns vattensystem och är belägen sydost om Ställdalen. Sjön tillförs vatten från Hörksälven i norr och Högforsälven/Hånsälven i öster. Avvattningen sker till Olovsjön i söder. De båda sjöarna skiljs åt genom ett sund.

Björken ligger i botten av en dalgång. Berggrunden i området består huvudsakligen av suprakrustala bergarter d.v.s. sura metavulkaniter (leptiter) med tunna lager av kalcitisk urkalksten. Vid nordöstra stranden finns också ett bredare stråk med urkalksten. I sundet mellan Björken och Olovsjön finns ett stråk med glimmerskiffrar och talrika järnmineraliseringar. I öster löper en diabasgång. Sandig/siltig och normalblockig morän är den dominerande jordarten i området. I nordost finns isälvsmaterial som fortsätter under sjön till sundet till Olovsjön. Närmast sjön finns sandiga och siltiga postglaciala strandsediment i stor omfattning.

Björken omges av en i allmänhet kuperad terräng som till stor del utgörs av barrskog med inslag av bland- och lövskog. På östra sidan av sjön och vid sundet till Olovsjön finns områden med jordbruk. Bebyggelsen kring sjön är gles med undantag för Ställdalens tätort i nordväst. I tabell 1 redovisas markanvändningen i Björkens avrinningsområde.

Tabell 1. Markanvändning i Björkens avrinningsområde, vars totala area är 295,24 km². Data från SMHI.

Markanvändning	Areal (km ²)	Markanvändning	Areal (km ²)
Skog	222,49	Annan öppen mark	4,91
Sankmark	9,31	Vatten	28,85
Jordbruksmark	2,58	Tätort	8,69
Hyggen	18,40	Annan koncentrerad bebyggelse	-

Djur och växter

Fisk

Det finns inga provfiskeresultat från Björken men enligt uppgifter från 1970-talet ska sjön hysa abborre, gädda, lake, siklöja och sutare. Abborre, gös och regnbåge har utplanterats i sjön under 1990-talet. Tidigare har även sutare utplanterats.

Bottenfauna

Uppgifter om sjöns bottenfauna saknas. I tillflödet Hörksälven finns flodpärlmussla.

Växtplankton

En gång per år mäts klorofyllhalten. Vid en sammanvägning av statusen av klorofyllhalten 2007-2011 är bedömningen att statusen är hög.

Växtlighet

Växtligheten är i allmänhet sparsam men rikligare på sina ställen, bl.a. vid Sundsholmarna där det finns rikligt med vass, säv och gäddnate. På Sundsholmarna växer tall- och björkskog.

Övrigt djur- och växtliv

Fågellivet kring Björken är rikt. Drygt 20 sjöberoende fågelarter har observerats, bl.a. smålom, storspov, knipa.

Vattenkvalitet

Björken är en näringsfattig sjö med betydligt brunfärgat vatten. Sjöns pH är neutralt och buffertkapaciteten mycket god. Vid senaste undersökningen var kvicksilverhalten i gädda hög. I tabell 2 finns mer information om vattenkemin i Björken

Tabell 2. Vattenkemidata från Björken. Medelvärdena är baserade på provtagningar från åren 2012-2014 alternativt den senaste provtagningen. Färgade värden anger statusklassning, se [läsanvisningar](#).

Parameter	Medelvärde	Min-Maxvärde	Antal prov	Provtagningsår
pH	6,7*	6,2-7,1	6	2012-2014
Alkalinitet (mekv/l)	0,26	0,23-0,29	6	2012-2014
Siktdjup (m)	3,2	2,4-3,7	3	2008-2010
Absorbans (vid 420/5 nm)	0,19**	0,09-0,27	6	2012-2014
Totalfosfor (mg/l)	14	5-21	6	2012-2014
Totalkväve (mg/l)	484	253-696	6	2012-2014
Hg i gädda (mg/kg)	0,79	Medelvärde 3 fiskar		1992

*NV Handbok 2007:4 och expertbedömning. **Motsvarar vattenfärg 94 mg Pt/l.

Statusbedömning

Björkens ekologiska status har bedömts som *måttlig*. Det är de förorenade sedimenten, vilket bedöms påverka bottenfaunan negativt, som ligger till grund för bedömningen. Sedimenten i sjön är förorenade med kvicksilver som användes som slembekämpningsmedel under 1950- och 60-talen. Tidigare utsläpp från massa- och pappersindustri har bildat en fiberbank i norra delen av sjön. Kviksilvret är sannolikt till stor del bundet till fiberbanken och sedimenten och därför inte särskilt benäget att spridas. Det är dåliga syrgasförhållanden i sjöns bottenvatten. Klorofyll, närsalter och försurning har dock hög status. Det förekommer vandringshinder i anslutning till vattenförekomsten.

Bedömningsgrunder i föreskrift har tillämpats, bortsett från ekologisk status och kvalitetsfaktorn försurning som klassats som expertbedömning. För mer information om bedömningen, se <http://www.viss.lst.se/Waters.aspx?waterEUID=SE664392-145264>.

Övervakningsprogram

Björken ingår sedan 1974 i den samordnade recipientkontrollen för Arbogaån.

Naturvårds- och friluftsintrussen

Björken är upplåten för fritidsfiske och förvaltas av Ljusnarsbergs fiskevårdsområde.

Mänsklig påverkan

Björken påverkas av diffusa utsläpp från jordbruk samt utsläpp från fibertygsindustri och avloppsreningsverk i Ställdalen. Tidigare utsläpp från massa- och pappersindustri har bildat en fiberbank i norra delen av sjön. Sedimenten i sjön är förorenade med kvicksilver som användes som slembekämpningsmedel under 1950- och 60-talen. Mycket tyder dock på att kviksilvret är bundet till fiberbanken och sedimenten och därför inte sprids. Längs västra stranden löper bilväg och järnväg.

Områdesskydd

Sjön och dess närmaste omgivning saknar områdesskydd.

Referenser

[Arbogaåns vattenförbund](#).

[Artportalen](#).

IVL Svenska Miljöinstitutet AB. [Kvicksilver i biota](#)

Länsstyrelsen i Örebro län, 1987. Vattenregister/sjöbeskrivning – Björken.

Länsstyrelsen i Örebro län, 2004. [Kommunrapport Ljusnarsberg. Redovisning av resultaten av projektet MIFO-inventering av förorenade områden i Örebro län](#). Publ. nr. 2004:34.

Länsstyrelsen i Örebro län, 2006. [Biotopkartering av värdefulla vattendrag i Örebro län](#). Publ. nr. 2006:32.

Naturvårdsverket, 2007. [Status, potential och kvalitetskrav för sjöar, vattendrag, kustvatten och vatten i övergångszon, Bilaga A-Bedömningsgrunder för sjöar och vattendrag. Handbok 2007:4](#).

SLU, [Vattenkemi- och biologiska data](#).

SMHI, [Svenskt vattenarkiv \(SVAR\)](#)

[VISS - VattenInformationSystem för Sverige](#). Nationell databas över svenska vattenförekomster.

